

**DÖVLƏT İMTAHAN
MƏRKƏZİ**

www.dim.gov.az | www.abituriient.az | www.mekteb.edu.az

M.M.Abbaszađə, O.Y.Şelaginov, F.K.Əhmədov

NEFT-QAZ PROFİLLİ İXTİSASLAR STATİSTİKADA

***1992-2023-CÜ İLLƏR ***

**1992-2023-CÜ İLLƏRDƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNƏ KEÇİRİLƏN QƏBUL
İMTAHANLARININ NƏTİCƏLƏRİ ƏSASINDA**

“Abituriyent” jurnalının 12-ci sayına əlavə

BAKİ - 2023

M.M.Abbaszadə, O.Y.Şelaginov, F.K.Əhmədov.

NEFT-QAZ PROFİLLİ İXTİSASLAR STATİSTİKADA

(1992-2023-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinə keçirilən qəbul imtahanlarının nəticələri əsasında).

Təqdim olunan material 1992-2023-cü illərdə aparılan tələbə qəbulunun ümumi elmi-statistik təhlilinin bir hissəsidir. Materialda neft-qaz profilli ixtisasların qəbul planı və gənclərin ixtisas seçimində ifadə olunan istəklərinin dinamikası, həmçinin onların imtahan göstəricilərinin təhlili əks olunmuşdur.

Material neft sənayesi və təhsil sistemi işçiləri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Dil və üslub üzrə redaktor:

N.M.Musayev

Kompüter və dizayn:

İ.İ.Cəfərov, S.A.Vəliyeva, X.S.Mirzəyev

Redaksiyanın ünvanı:

AZ1029, Bakı şəhəri, Nizami rayonu, Davud Aslan küçəsi, 2A.

Telefon: 1653 (DİM-in çağrı mərkəzi),

Whatsapp: (+99450) 225-54-99 (Redaksiya).

Elektron poçt: abiturient.journal@gmail.com

Veb-sayt: www.abiturient.az

Jurnal Azərbaycan Respublikasının Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində qeydə alınmışdır.

(Lisənziya B 171, 18 fevral 1999-cu il)

© DİM - "Abituriyent"

Dövlət İmtahan Mərkəzinin rəsmi razılığı olmadan jurnalın və ya onun hər hansı hissəsinin təkrar çapı, yayılması, elektron və ya mexaniki üsulla surətinin çıxarılması

QADAĞANDIR!

Çapa imzalanmışdır 21.05.2023, tiraj 50.

***Jurnal redaksiyada kompüterdə yığılmış, səhifələnmiş
və DİM-in mətbəəsində çap edilmişdir.***

NEFT-QAZ PROFİLLİ İXTİSASLAR STATİSTİKADA

(1992-2023-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinə keçirilən qəbul imtahanlarının nəticələri əsasında)

Neft-qaz sənayesi ölkəmizin iqtisadiyyatının əsas sahəsi olduğundan qarşıda duran mühüm vəzifələrdən biri bu sahə üçün müasir dövrün tələblərinə cavab verən yüksəkixtisaslı mütəxəssislər hazırlamaqdır.

DİM-də hər il tələbə qəbulunun elmi-statistik təhlili aparılır. Alınmış nəticələr imtahanların texnologiyasının təkmilləşdirilməsi, gənclərlə peşəyönümü və ixtisas seçimi işinin gücləndirilməsi, təhsil sisteminin inkişaf etdirilməsi, müxtəlif fənlər üzrə tədrisin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və tələbə qəbuluna elmi cəhətdən əsaslandırılmış sifarişin formalaşdırılması ilə əlaqədar olan problemlərin və digər məsələlərin həll olunmasında istifadə edilir. Bu materialların dəyəri və vacibliyi onlardan yalnız DİM-in və Təhsil Nazirliyinin fəaliyyət istiqamətlərini təkmilləşdirmək üçün istifadə edilməsi ilə məhdudlaşmır. Həmin materiallar həm də gənclərin təhsilə və əməyə hazırlığı, sosial və tərbiyə problemləri ilə məşğul olan struktur və orqanların, eyni zamanda müxtəlif səviyyəli təhsil müəssisələri, elmi-metodiki mərkəzlər, dövlət idarəetmə orqanları və ictimai təşkilatların işinin yaxşılaşdırılması üçün faydalıdır.

Təqdim olunan material tələbə qəbulunun ümumi elmi-statistik təhlilinin bir hissəsidir və 1992–2023-cü illərdə ali təhsil müəssisələrinin neft-qaz profilli ixtisaslarına qəbul zamanı yaranan vəziyyətin araşdırılmasına həsr edilib. Bu sahədə aparılan təhlillərin vacibliyi və əhəmiyyəti neft sənayesində iş yerlərinə cari tələbatın ödənilməsi zərurəti və onun gələcək inkişaf perspektivlərinin proqnozlaşdırılması ilə əlaqədardır. Materialda aşağıdakı məsələlər əks olunub:

- Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti, Bakı Ali Neft Məktəbi və digər ali təhsil müəssisələrinin neft-qaz profilli ixtisaslarına qəbul planı və bu ixtisaslara verilən ərizələrin sayının dinamikası;

- neft-qaz profilli mühəndis ixtisaslarına abituriyentlərin istəkləri;

- neft-qaz profilli ixtisaslara ərizə verən abituriyentlərin qəbul imtahanlarında topladıqları balların paylanma histqramları;

- neft-qaz profilli ixtisaslara ərizə verən abituriyentlərin ayrı-ayrı fənlər üzrə test tapşırıqlarına verdikləri düzgün cavabların ortastatistik göstəriciləri və onların illər üzrə dinamikası.

Məlumdur ki, qəbul planına daxil olan ali təhsil ixtisasları beş qrupa bölünür. I qrupa riyaziyyat, fizika, mühəndislik, memarlıq və aqrar, II qrupa iqtisadiyyat, idarəetmə, sosiologiya və coğrafiya, III qrupa humanitar və pedaqogika, IV qrupa tibb, kimya, biologiya, psixologiya və aqrar, V

qrupa incəsənət, dizayn, musiqi və idman ixtisasları daxildir. İxtisas qrupları imtahan fənlərinin tərkibinə görə fərqlənib. Ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanı iki mərhələdə həyata keçirilmişdir. I mərhələdə abituriyentlərə ana dili, riyaziyyat və xarici dil fənləri üzrə test tapşırıqları təqdim olunub və toplanıla bilən maksimal bal 300-ə (hər bir fənn üzrə ayrılıqda maksimal bal 100-ə) bərabər olub. Tam orta təhsil səviyyəsini Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil müəssisələrində 2023-cü ildə bitirən abituriyentlərin buraxılış imtahanındakı nəticələri onların qəbul imtahanının I mərhələsinin nəticəsi kimi götürülüb və onlar ayrıca imtahan verməyiblər. II mərhələdə abituriyentlərə I ixtisas qrupu üzrə riyaziyyat (toplanılan bilən maksimal bal 150), fizika (150) və kimya/informatika (100), II ixtisas qrupu üzrə riyaziyyat (150), tarix (100) və coğrafiya (150), III ixtisas qrupu üzrə ana dili (150), ədəbiyyat/coğrafiya (100) və tarix (150), IV ixtisas qrupu üzrə fizika (100), kimya (150) və biologiya (150) fənlərindən test tapşırıqları təqdim olunub və toplanıla bilən maksimal bal 400-ə bərabər olub. Hər iki mərhələ üzrə birlikdə toplanıla bilən maksimal bal 700 olub.

I-IV ixtisas qrupları üzrə müsabiqəyə hər iki mərhələ üzrə birlikdə topladıqları ümumi balları 200-dən, II mərhələ üzrə topladıqları balları 100-dən az olmayan abituriyentlər buraxılıblar. V ixtisas qrupu üzrə müsabiqəyə isə I mərhələ üzrə topladıqları balları ixtisasdan asılı olaraq, 30, 60 və ya 120-dən və müvafiq xüsusi qabiliyyət imtahanından müsbət qiymət alan abituriyentlər buraxılıblar.

Neft-qaz profilli ixtisaslar I ixtisas qrupunun RK altqrupuna aiddir. Bu ixtisasları seçən abituriyentlər əvvəlki illərdə ana dili və ədəbiyyat, riyaziyyat, fizika, kimya və ümumi fənn blokunun fənlərindən imtahan verirdilər. 2007/2008-ci tədris ilindən bütün ixtisas qrupları üzrə qəbul imtahanlarının modelində müəyyən dəyişikliklər aparıldı. I ixtisas qrupunun peşə-ixtisas xüsusiyyəti və imtahan fənlərinin əhəmiyyətlik dərəcəsi nəzərə alınaraq bu qrupun imtahan fənlərinin tərkibində də dəyişiklik edildi və “Ana dili və ədəbiyyat fənn bloku” və “Ümumi fənn bloku” “Ana dili” və “Xarici dil (ingilis, alman, fransız, rus dili) fənləri” ilə əvəz edildi. 2019-cu ildən imtahan iki mərhələdə keçirilib. Birinci mərhələdə abituriyentlər ana dili, riyaziyyat və xarici dil, ikinci mərhələdə riyaziyyat, fizika və kimya fənlərindən imtahan veriblər.

Ərizə qəbulu internet vasitəsilə iki mərhələdə aparılır. Birinci mərhələdə bütün abituriyentlərdən imtahanda iştirak etmək üçün, ikinci mərhələdə isə müəyyən edilmiş müsabiqə şərtlərini ödəmiş abituriyentlərdən ixtisas seçimi üçün ərizə qəbulu aparılır. Beləliklə, abituriyentlər ixtisas seçimini qəbul imtahanının nəticələri elan olunduqdan sonra edirlər.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Ali təhsil müəssisələrində yeni maliyyələşdirmə mexanizminin tətbiq edilməsi barədə” 10 fevral 2010-cu il tarixli Fərmanına əsasən 2010/2011-ci tədris ilindən başlayaraq gənclərin Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrində həm dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına dövlət sifarişi əsasında, həm də ödənişli əsaslarla təhsil alması üçün qəbul aparılır. Dövlət sifarişi əsasında təhsil adambaşına maliyyələşdirmə prinsipi əsasında həyata keçirilir. Bu o deməkdir ki, müəyyən ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlığını dövlət sifarişinə əsasən yerinə yetirən təhsil müəssisələrinə maliyyə vəsaitləri tələbələrin sayından asılı olaraq verilir.

Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlər ali təhsil müəssisəsinin tələbə qəbulu planının tərkib hissəsidir. Hər hansı bir ixtisasa dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin sayı qəbul kampaniyasında ixtisas seçimi və müsabiqə proseslərində formalaşır. Bu yerlərə müsabiqə təhsil müəssisələrindən, təhsil formasından (əyani, qiyabi) və bölməsindən (Azərbaycan, rus, ingilis) asılı olmayaraq birgə aparılır.

2023-cü ildə neft-qaz profilli ixtisasların demək olar ki, hamısına dövlət sifarişi əsasında tələbə qəbulu həyata keçirilmişdir. Bunlardan “Neft-qaz mühəndisliyi” ixtisasına dövlət sifarişli yerlərə qəbul Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti, Bakı Ali Neft Məktəbi, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Sumqayıt Dövlət Universiteti və Xəzər Universitetinə, “Geologiya və Geofizika mühəndisliyi” ixtisasına Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti və Bakı Dövlət Universitetinə birgə müsabiqə üçün ayrılmışdı.

“Neft-qaz mühəndisliyi” ixtisasına dövlət sifarişi əsasında 329 tələbə qəbul olub. Onların 220 nəfəri Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinə, 58 nəfəri Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinə, 28 nəfəri Bakı Ali Neft Məktəbinə, 20 nəfəri Xəzər Universitetinə, 3 nəfəri isə Sumqayıt Dövlət Universitetinə qəbul olub. “Geologiya və Geofizika mühəndisliyi” ixtisasına dövlət sifarişi əsasında 147 tələbə qəbul olub və onların 74-ü Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinə, 73-ü Bakı Dövlət Universitetinə qəbul olub.

Ümumi tanışlıq üçün 1-12 saylı cədvəllərdə 2013-2023-cü illər üzrə neft-qaz profilli ixtisaslara tələbə qəbulu planları, bu ixtisaslara verilən ərizələrin sayı və müsabiqə göstəriciləri təqdim edilir. Qəbul qaydalarında edilmiş son dəyişikliklərlə əlaqədar olaraq ayrı-ayrı ixtisaslara verilən ərizələrin sayı və müsabiqə vəziyyəti yalnız müsabiqədə iştirak edən abituriyent seçməsi əsasında təyin edilib.

Neft-qaz profili ixtisaslar statistikada

2 0 1 3 - c ü i l *

Cədvəl 1

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
				Bt	DS	Ö	
114144	Geologiya mühəndisliyi	Ə/Q	68	1131	325	853	4.243
114177	Geofizika mühəndisliyi	Ə	38	334	291	71	1.987
114193	Neft-qaz mühəndisliyi	Ə/Q	122	1377	481	1023	4.430
114225	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	Ə/Q	111	1797	645	1274	5.717
141117	Neft-qaz mühəndisliyi	Ə	50	979	571	640	14.508

2 0 1 4 - c ü i l

Cədvəl 2

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111244	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	25	275	123	156	2.490
111269	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	30	429	131	303	3.949
111277	Geofizika mühəndisliyi	A	Q	20	49	5	44	0.725
114144	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	40	622	284	365	4.262
114152	Geologiya mühəndisliyi	A	Q	15	43	4	40	1.044
114177	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	25	387	231	169	3.645
114193	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	85	909	398	598	4.159
114217	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Q	15	33	3	31	0.909
114225	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	80	935	490	517	4.236
114233	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Q	15	39	4	36	1.075
114444	Geologiya mühəndisliyi	R	Ə	15	225	89	161	4.119
114452	Geofizika mühəndisliyi	R	Ə	15	171	93	97	2.735
114469	Neft-qaz mühəndisliyi	R	Ə	22	240	116	169	4.752
114477	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	R	Ə	15	209	109	130	4.298
118121	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	30	555	252	332	6.292
141117	Neft-qaz mühəndisliyi	B	Ə	50	637	544	260	9.051

2 0 1 5 - c i i l

Cədvəl 3

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111236	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	25	303	122	183	2.864
111252	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	25	382	122	263	3.900
111269	Geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	221	9	213	2.955
114177	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	60	384	245	157	1.660
114185	Geologiya mühəndisliyi	A	Q	15	222	6	216	2.783
114217	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	25	204	188	21	1.727
114233	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	120	662	294	434	2.076
114241	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Q	15	360	16	349	6.596
114258	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	80	656	413	288	2.878
114266	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Q	15	281	12	272	3.866
114485	Geologiya mühəndisliyi	R	Ə	15	170	42	139	3.300
114493	Geofizika mühəndisliyi	R	Ə	15	252	106	166	4.025
114517	Neft-qaz mühəndisliyi	R	Ə	30	162	74	101	2.130
114525	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	R	Ə	15	118	99	28	2.514
118121	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	25	1014	133	908	10.326
141117	Neft-qaz mühəndisliyi	B	Ə	50	469	416	178	6.094

*Müsabiqə Azərbaycan və rus bölmələri üzrə birgə aparılmışdır.

Neft-qaz profili ixtisaslar statistikada

2 0 1 6 - c ı ı l

Cədvəl 4

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111236	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	25	310	131	181	2.576
111252	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	30	500	160	349	3.974
111269	Geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	145	10	139	2.549
114144	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	60	557	350	224	2.251
114152	Geologiya mühəndisliyi	A	Q	15	134	9	127	1.730
114177	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	40	1763	305	1474	10.096
114193	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	140	693	402	352	2.153
114217	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Q	15	122	11	116	2.382
114225	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	90	630	385	288	2.473
114233	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Q	15	112	7	110	1.687
114485	Geofizika mühəndisliyi	R	Ə	20	112	86	37	1.573
114493	Neft-qaz mühəndisliyi	R	Ə	30	191	59	152	2.348
114517	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	R	Ə	30	449	62	400	4.121
114639	Geologiya mühəndisliyi	B	Ə	20	97	53	46	1.080
114647	Neft-qaz mühəndisliyi	B	Ə	20	296	240	88	4.374
118121	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	50	549	112	454	2.592
141117	Neft-qaz mühəndisliyi	B	Ə	45	355	328	66	4.782
148173	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	30	90	19	74	0.613

2 0 1 7 - c ı ı l

Cədvəl 5

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111358	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	30	511	192	326	3.599
111366	Geologiya mühəndisliyi	A	Q	15	24	3	21	0.326
111374	Geologiya mühəndisliyi	R	Ə	25	36	14	23	0.196
111414	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	30	345	195	154	2.295
111422	Geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	59	4	56	0.975
114169	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	50	948	400	566	4.654
114177	Geologiya mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	20	162	130	40	2.257
114193	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	30	588	347	255	4.247
114217	Geofizika mühəndisliyi	R	Ə	20	344	110	249	3.797
114225	Geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	20	59	52	11	0.669
114241	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	135	1376	466	957	4.038
114258	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Q	15	157	9	153	3.416
114266	Neft-qaz mühəndisliyi	R	Ə	30	203	49	169	2.475
114274	Neft-qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	306	290	32	3.915
114282	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	90	1185	451	770	4.007
114299	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Q	15	133	9	129	2.037
114314	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	R	Ə	30	313	73	253	2.924
118121	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	50	751	95	667	3.290
141117	Neft-qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	45	372	356	68	4.486
148165	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	25	488	26	465	3.389
148173	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Q	15	68	7	64	0.826

Neft-qaz profili ixtisaslar statistikada

2018 - c i l

Cədvəl 6

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111341	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	30	344	124	223	2.160
111358	Geologiya mühəndisliyi	A	Q	15	137	15	129	2.397
111366	Geologiya mühəndisliyi	R	Ə	15	70	7	64	0.649
111399	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	30	396	121	279	2.823
111414	Geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	138	19	127	2.123
114185	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	60	667	330	354	2.468
114193	Geologiya mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	20	181	170	16	1.904
114225	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	40	569	333	255	3.229
114233	Инженер-геофизик	R	Ə	20	228	85	156	2.461
114258	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	155	1171	389	864	2.920
114266	Neft-qaz mühəndisliyi	R	Ə	30	291	52	255	3.183
114274	Neft-qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	330	304	42	3.525
114282	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	105	1094	487	663	3.177
114299	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	R	Ə	30	239	80	172	2.457
118121	Neft-qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	50	785	73	728	3.604
141133	Neft-qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	45	327	327	0	3.656
141141	Neft-qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	5	79	0	79	5.102
142179	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	10	84	22	72	1.156
148165	Neft-qaz mühəndisliyi	A	Ə	40	496	32	470	2.575

2019 - c u l

Cədvəl 7

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111358	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	40	314	120	203	1.576
111366	Geologiya mühəndisliyi	A	Q	15	66	17	62	1.824
111374	Geologiya mühəndisliyi	R	Ə	15	64	10	57	0.566
111414	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	30	262	100	168	1.562
111422	Geofizika mühəndisliyi	A	Q	10	71	19	66	2.056
114193	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	60	468	266	228	1.774
114217	Geologiya mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	146	131	23	1.342
114233	Geofizika mühəndisliyi	A	Ə	40	339	227	130	1.610
114241	Geofizika mühəndisliyi	R	Ə	20	185	81	121	1.710
114266	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	180	1353	477	1015	2.817
114274	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	15	125	66	109	5.979
114282	Neft- qaz mühəndisliyi	R	Ə	30	236	54	204	2.535
114299	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	30	293	268	46	2.879
114314	Neft- qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	105	1065	534	601	2.883
114322	Neft- qaz qurğuları mühəndisliyi	R	Ə	25	220	60	176	2.148
118121	Neft- qaz qurğuları mühəndisliyi	A	Ə	50	846	116	749	3.308
141133	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)(YDS)	B	Ə	45	353	353	0	3.967
141141	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	10	95	0	95	3.604

Neft-qaz profili ixtisaslar statistikada

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
142162	Geologiya mühəndisliyi	A	Ə	10	58	14	51	0.718
148165	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	45	342	75	309	1.349
148173	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	10	108	56	100	4.826

2020 - ci il

Cədvəl 8

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111366	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	40	469	283	238	2.689
111374	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	82	63	58	3.611
111382	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	15	32	25	7	0.376
114274	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	120	696	509	295	1.422
114282	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	R	Ə	15	74	46	38	0.823
114299	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	95	83	25	0.961
114599	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	285	1625	1455	365	2.010
114614	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	15	143	88	125	6.169
114622	Neft- qaz mühəndisliyi	R	Ə	30	208	150	91	2.218
114639	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	50	332	311	37	1.822
118365	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	50	750	538	303	2.999
141158	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	45	363	363	0	4.064
141166	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	10	69	0	69	2.184
148279	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	30	290	107	251	1.657
148287	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	10	121	81	110	5.525

2021 - ci il

Cədvəl 9

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111341	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	40	312	286	47	1.611
111358	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	40	27	31	1.802
111366	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	15	74	63	15	0.815
114274	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	120	447	386	111	0.737
114282	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	171	159	33	1.394
114614	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	165	1712	1041	870	3.131
114622	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	15	105	77	92	5.150
114639	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	266	249	27	2.812
118413	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	50	473	229	321	1.869
141174	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	30	299	299	0	4.194
141182	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	20	80	0	80	0.985
148327	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	30	167	89	144	1.135
148335	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	10	84	65	80	4.509

Neft-qaz profili ixtisaslar statistikada

2022 - c i i l

Cədvəl 10

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111341	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	40	531	424	164	2.892
111358	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	43	33	29	2.140
111366	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	15	111	98	25	1.510
114274	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	50	791	671	224	3.118
114282	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	R	Ə	20	93	78	30	1.106
114299	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	148	131	37	1.230
114622	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	160	1425	1306	248	2.758
114639	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	15	115	83	96	4.138
114647	Neft- qaz mühəndisliyi	R	Ə	20	107	85	36	1.311
114655	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	230	222	22	2.706
118446	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	50	2614	2330	714	13.231
141174	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	28	314	314	0	4.871
141182	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	20	182	0	182	3.569
148368	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	30	396	231	262	2.359
148376	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	10	103	72	97	5.137

2023 - c ü i l

Cədvəl 11

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	BI	TF	Plan	Ərizələrin sayı			Müsabiqə
					Bt	DS	Ö	
111341	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	60	528	475	83	1.840
111358	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Q	15	56	29	46	1.846
111366	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	15	175	146	50	2.209
114274	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	A	Ə	50	565	525	81	2.387
114282	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	R	Ə	20	167	138	54	1.512
114299	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	223	209	32	1.773
114614	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	175	1524	1426	249	3.466
114622	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	15	168	107	153	6.961
114639	Neft- qaz mühəndisliyi	R	Ə	20	307	278	93	5.360
114647	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	25	489	466	55	8.700
118438	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	60	1290	1098	356	5.356
141174	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	29	265	265	0	5.395
141182	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	B	Ə	20	112	0	112	2.391
148392	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Ə	30	333	132	291	1.939
148416	Neft- qaz mühəndisliyi	A	Q	10	143	89	137	6.908

İxtisarlər: **Qəbulun forması:** Bt – bütövlükdə, DS – dövlət sifarişi əsasında,

Ö – ödənişli əsaslarla, YDS – yalnız dövlət sifarişi əsasında

BI – bölmə: A – Azərbaycan, R – rus, B – birgə

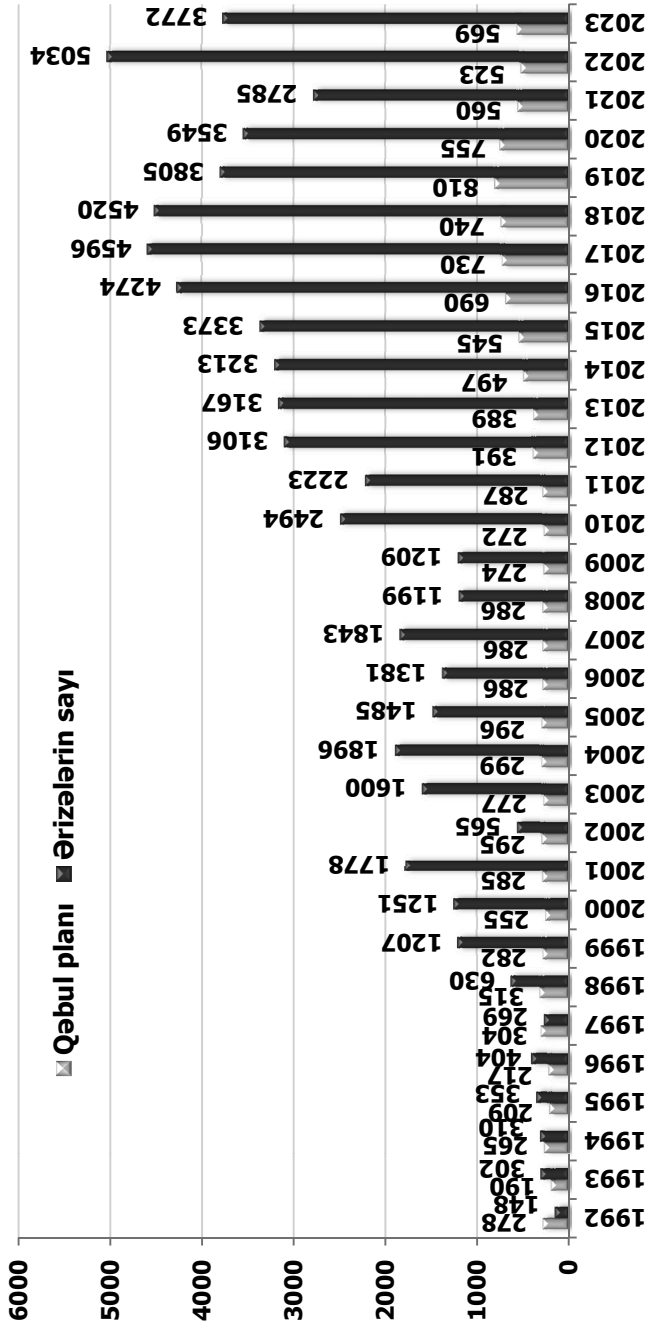
TF – təhsil forması: Ə – əyani, Q – qiyabi, Ə/Q – əyani/qiyabi.

Cədvəllərdən göründüyü kimi, bu illərdə təhsili dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına olan neft-qaz profilli ixtisaslarda nisbətən yüksək müsbət vəziyyəti mövcud olub.

1992-2023-cü illər ərzində neft-qaz profilli ixtisasların qəbul planı və həmin ixtisaslara verilən abituriyent ərizələrinin sayının dinamikası 1 sayılı şəkildə göstərilib. Şəkildən görünür ki, 1992-2023-ci illər ərzində qəbul planı 190–810 intervalı daxilində dəyişib. 1994-1998-ci illərdə həmin ixtisasların qəbul planlarında sabit artma, sonrakı illərdə isə stabilləşmə tendensiyası müşahidə olunur. Şübhəsiz ki, bu, ölkəmizin ictimai-siyasi və iqtisadi həyatında baş verən aşağıdakı mühüm amillərlə əlaqədardır:

- 1) ictimai-siyasi vəziyyətin stabilləşməsi;
- 2) "Əsrin müqaviləsi" adlanan neft müqaviləsinin imzalanması;
- 3) "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" neft kəmərinin və "Bakı-Tbilisi-Ərzurum" qaz kəmərinin tikilməsi və istifadəyə verilməsi;
- 4) böyük neft-qaz yataqlarının işlənilməsi; "Azəri-Çıraq-Günəşli", "Şahdəniz" neft-qaz layihələrinin icrası;
- 5) "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarının dərinlikdə yerləşən hissələrinin işlənməsi üzrə yeni tərtib olunmuş neft hasilatına dair Sazişin imzalanması;
- 6) neft-qaz sənayesi sahəsində mütəxəssislərə tələbatın artması.

1992-2023-cü illər üzrə ali təhsil müəssisələrinin neft-qaz profili ixtisaslarına qəbul planı və verilən ərizələrin sayının dinamikası

Şəkil 1

2010-cu il noyabrın 23-də Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev respublikada uğurla həyata keçirilən neft strategiyasından söhbət açaraq demişdir: “Bu gün Azərbaycanın neft-qaz sektoru intibah dövrünü yaşayır. Neft hasilatımız 1990-cı illərin əvvəllərində olan hasilatla müqayisədə 5-6 dəfə artıbdır, qaz hasilatımız da həmçinin. Perspektivlərimiz daha da ürəkaçandır. Həm neft, həm qaz sektorunda indi aparılan işlər bir neçə ildən sonra yeni bir vəziyyətin yaranmasına gətirib çıxaracaqdır. Biz artıq dünya enerji xəritəsində öz imzamızı qoymuşuq.”

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) fəaliyyətinin ölkənin hüdudlarından kənara çıxması və transmilli korporasiyaya çevrilməsi ilə əlaqədar müasir biliklərə yiyələnmiş və ingilis dilində təhsil almış mühəndis kadrlarına ehtiyac yaranmışdır. Bu ehtiyacın ödənilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı əsasında SOCAR-ın strukturunda 29 noyabr 2011-ci il tarixdə Bakı Ali Neft Məktəbi yaradılıb. 2023/2024-cü tədris ili üçün bu təhsil müəssisəsinə “Neft-qaz mühəndisliyi” ixtisası üzrə 49 plan yeri ayrılmışdı. Bakı Ali Neft Məktəbi qarşıya qoyulan vəzifənin yerinə yetirilməsi üçün Böyük Britaniyanın Heriot-Vatt Universiteti ilə əməkdaşlıq əlaqələri qurub və həmin universitetin tədris proqramlarının tətbiqinə başlayıb.

Yuxarıda qeyd olunan nailiyyətlərin nəticəsidir ki, son illər ali təhsil müəssisələrinin neft-qaz profilli ixtisaslarına ərizə verən abituriyentlərin sayı xeyli artıb. 2023-cü ildə I ixtisas qrupunun ixtisaslarını seçənlərin 17.38%-i (3772 nəfər), bütövlükdə ali təhsil müəssisələrinin ixtisaslarını seçənlərin isə 5.37%-i öz ərizələrində neft-qaz profilli ixtisasların kodlarını qeyd edib (onlardan 176-sı subbakalavrdır). Neft-qaz profilli ixtisasları seçənlərin 25.72%-i (970 nəfər – onların 150-si subbakalavr olub) ərizələrində bu ixtisasları birinci yerdə göstərirlər. Qeyd edək ki, neft-qaz profilli ixtisasları öz ərizələrində qeyd edən abituriyentlərin 64.95%-ni oğlanlar (2450 nəfər), 35.05%-ni (1322 nəfər) qızlar təşkil edib.

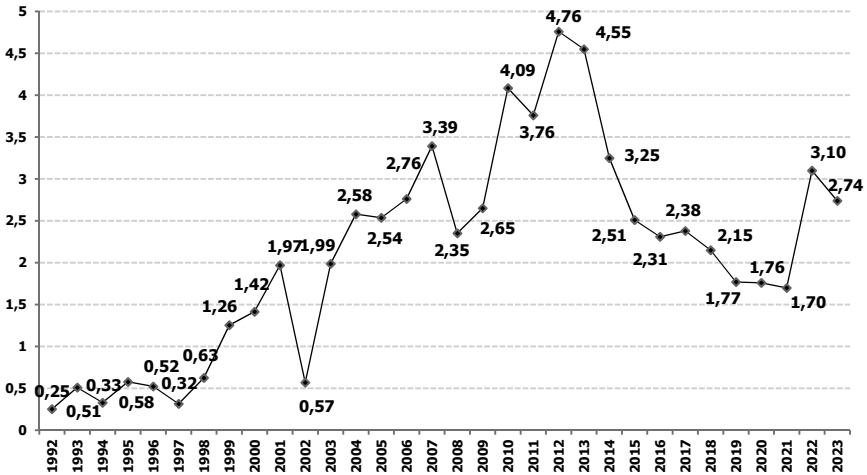
Abituriyentlərin istəyinin belə yüksək olmasına baxmayaraq, 2023-cü ildə bu ixtisasların qəbul planı I ixtisas qrupunun qəbul planının yalnız 3.13%-ni, bütövlükdə ali təhsil müəssisələrinin qəbul planının isə cəmi 1.03%-ni təşkil edib.

Neft-qaz profilli mühəndis ixtisaslarına gənclərin marağının artması onların respublikada bu sahədə həyata keçirilən layihələrin gələcək perspektivlərinə inamından irəli gəlir. Bu fakt 1992-2023-cü illərdə ərizə qəbulu mərhələsində neft-qaz profilli ixtisasları seçən abituriyentlər arasında yaranmış müsabiqə vəziyyətinin dinamikasını təsvir edən qrafikdə öz əksini tapmışdır (qrafik 1). Göründüyü kimi, həmin illərdə müsabiqə vəziyyəti get-gedə artmış və əvvəlki illərə nisbətən 2012-ci ildə ən yüksək həddə çatmışdır (bir vakant yerə orta hesabla 4.76 ərizə verilmişdir).

Qeyd etmək lazımdır ki, qrafikdə təqdim edilən rəqəmlər qəbul imtahanında iştirak edən tam abituriyent seçməsi üzrə deyil, 1992-2007-ci illərdə 250-dən çox bal toplayan abituriyent seçməsi üzrə, 2008-2023-cü illərdə isə müsabiqədə iştirak etmək hüququ qazanmış abituriyent seçməsi üzrə hesablanmışdır. Bunun səbəbi odur ki, son on altı ildə abituriyentlər ixtisas seçimlərini qəbul imtahanları başa çatdıqdan və balları məlum olduqdan sonra edirlər. Bunun nəticəsində onlar öz seçimlərinə ehtiyatla yanaşır və elə ixtisasları seçirlər ki, imtahanda topladıqları ballar son illər həmin ixtisaslara qəbulda formalaşmış keçid ballarına ya yaxın olur, ya da ən azı onlardan az olmur. Nəticədə, 2008-ci ildə neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olmaq üçün təqdim edilən ərizələrin sayı xeyli azalmış və onlar real müsabiqəni qiymətləndirməyə imkan vermişdir. Halbuki 1992-2007-ci illərdə digər ixtisaslar kimi neft profilli ixtisasları da müsabiqə şərtini ödəyən abituriyentlərlə yanaşı, ixtisası onun nüfuzuna görə seçən, lakin bilik səviyyəsi müsabiqə tələblərinə uyğun olmayan abituriyentlər də seçidilər. Bunun da nəticəsində yaranan müsabiqə real vəziyyəti əks etdirmir və nisbətən şişirdilmiş yüksək rəqəmlərlə ifadə olunurdu.

1 sayılı qrafikdən göründüyü kimi, 2008-ci ildə həmin müsabiqə artıq 2.35-ə qədər azalmışdır. 2009, 2010 və 2011-ci illərdə I qrupda ixtisas seçiminə artıq 250 deyil, 200 və daha çox bal toplayan abituriyentlərin buraxılması nəticəsində müsabiqə vəziyyəti yüksəlmiş və uyğun olaraq 2.65, 4.09 və 3.76-ya bərabər olmuşdur. 2012 və 2013-cü illərdə isə müsabiqə şərtinin 150 bala endirilməsi ilə əlaqədar olaraq müsabiqə vəziyyəti bir qədər də yüksələrək müvafiq olaraq 4.76 və 4.55-ə bərabər olmuşdur. 2014-cü ildə neft-qaz profilli ixtisaslar üzrə müsabiqə vəziyyəti bir qədər azalmış və 3.25-ə bərabər olmuşdur. 2015, 2016, 2017, 2018 və 2019-cu illərdə qəbul planının artması və I qrup üzrə müsabiqə şərtinin

200-ə qaldırılması nəticəsində müsabiqə vəziyyəti bir qədər də azalaraq müvafiq olaraq 2.51, 2.31, 2.38, 2.15 və 1.77-yə bərabər olmuşdur. 2020 və 2021-ci illərdə qəbul planı azalsa da, ərizələrin də azalması nəticəsində müsabiqə vəziyyəti (müvafiq olaraq, 1.76 və 1.70) bir qədər azalmışdır. 2022-ci ildə qəbul planının azalması və ərizələrin sayının artması səbəbindən müsabiqə vəziyyəti yüksələrək 3.10-a çatmışdır. 2023-cü ildə qəbul planının artması, ərizələrin sayının isə azalması nəticəsində müsabiqə vəziyyəti bir qədər aşağı düşmüşdür.

Qrafik 1. Neft-qaz profilli ixtisaslarda müsabiqə vəziyyətinin dinamikası

"Abituriyentin ixtisas seçimi ərizəsi"ni dolduran gənc öz ərizəsində seçdiyi ixtisasların konkret ardıcılığını qeyd etməklə əslində özünün bu və ya digər ixtisas qrupuna istəyini, marağını ifadə edir. Bu baxımdan respublikanın rayonlarını təmsil edən oğlan və qız abituriyentlərin neft-qaz profilli ixtisaslar üzrə istəklərinin paylanması müəyyənləşdirilib. Bu ixtisaslara daha çox meyil göstərən bölgələrin siyahısı 12 sayılı cədvəldə təqdim olunub.

Cədvəldən göründüyü kimi, Şirvan, Bakı və Sumqayıt şəhərləri, Siyəzən, Neftçala, Qubadlı, Salyan, Gədəbəy, Qobustan, Astara, Qusar, Oğuz, Abşeron, Şəki, İsmayılı, Kürdəmir, Hacıqabul, Zəngilan, Göyçay, Biləsuvar, Cəlilabad, Ağsu, Masallı, Ağdaş və Sabirabad rayonlarının

Neft-qaz profilli ixtisaslar statistikada

abituriyentləri ixtisas seçimində neft-qaz profilli ixtisaslara üstünlük veriblər. Bu bölgələri təmsil edən I qrup üzrə ixtisas seçimində iştirak edənlərin 16-28%-i neft-qaz mühəndisi olmaq istəyini ifadə edib. Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, bu ixtisaslar bir çox kənd rayonlarından olan abituriyentlər arasında hələ də nisbətən aşağı reytingə malikdir.

NEFT-QAZ PROFILLİ MÜHƏNDİS İXTİSASLARINA DAHA ÇOX MEYİL GÖSTƏRƏN BÖLGƏLƏR* (2023-CÜ İL)

Cədvəl 12

№	B Ö L G Ə	Neft profilli ixtisaslara ərizə verən abituriyentlər və subbkalavrlar			
		S A Y I			FAİZİ**
		Cəmi	Oğlanlar	Qızlar	
1	Siyəzən rayonu	33	22	11	28.70
2	Neftçala rayonu	52	31	21	26.53
3	Qubadlı rayonu	54	30	24	25.23
4	Salyan rayonu	68	48	20	23.78
5	Gədəbəy rayonu	36	26	10	23.38
6	Qobustan rayonu	14	13	1	22.22
7	Astara rayonu	46	34	12	22.22
8	Şirvan şəhəri	50	26	24	21.55
9	Qusar rayonu	40	31	9	21.39
10	Bakı şəhəri	1503	945	558	20.98
11	Oğuz rayonu	22	13	9	20.75
12	Abşeron rayonu	173	104	69	20.72
13	Sumqayıt şəhəri	213	139	74	20.48
14	Şəki rayonu	82	52	30	18.94
15	İsmayilli rayonu	43	25	18	18.53
16	Kürdəmir rayonu	38	25	13	18.18
17	Hacıqabul rayonu	31	26	5	18.13
18	Zəngilan rayonu	21	9	12	17.36
19	Göyçay rayonu	43	37	6	17.34
20	Biləsuvar rayonu	40	20	20	17.24
21	Cəlilabad rayonu	47	42	5	17.22
22	Ağsu rayonu	19	15	4	16.52
23	Masallı rayonu	65	55	10	16.33
24	Ağdaş rayonu	32	23	9	16.33
25	Sabirabad rayonu	42	25	17	16.15

* – mühəndis ixtisaslarına ərizə verən abituriyentlərin sayı 50-dən az olmayan bölgələr üzrə

** – mühəndis ixtisaslarına ərizə verən abituriyentlərin sayına nisbətən

Qəbul imtahanlarının nəticələri əsasında ixtisas qrupları üzrə abituriyentlərin balları hesablanmış və əldə edilən ballar seçməsi artan istiqamətdə nizamlanmışdır. Bundan sonra hər bir ixtisas qrupu daxilində balların müşahidə edilən qiymətlər diapazonu təyin edilmiş, həmin diapazon bərabər intervallara bölünərək hər bir interval üçün balı həmin intervalda yerləşən abituriyentlərin sayı (tezliklər) hesablanmışdır. Tezliklərin abituriyentlərin ümumi sayına nisbəti əsasında nisbi tezliklər təyin edilmişdir.

Qəbul imtahanlarında iştirak edən abituriyentlərin nəticələri əsasında hesablanmış bal intervalları və uyğun nisbi tezliklərə statistik sıra deyilir. Çox vaxt statistik sıra qrafik şəklində təsvir edilir və histoqram adlanır. Qeyd etmək lazımdır ki, təcrübədə simmetrik, sağtərəfli (müsbət) və soltərəfli (mənfi) asimmetriyalı histoqramlara rast gəlmək mümkündür.

Histoqramları sağtərəfli asimmetriyalı seçmələrdə ortastatistik nəticə göstərən abituriyentə nəzərən zəif nəticə göstərənlərin sayı (rast gəlmə ehtimalı) yüksək nəticə göstərənlərin sayından çox, soltərəfli asimmetriyaya malik seçmələrdə azdır. Simmetrik histoqramlarda isə ortastatistik abituriyentə nəzərən yüksək və zəif nəticə göstərən abituriyentlərin rastgəlmə ehtimalı eynidir.

Aşağıdakı 2-12 sayılı qrafiklərdə 2013-2023-cü illərdə abituriyentlərin neft-qaz profilli ixtisaslara qəbulda topladıqları balların N paylanma histoqramları təsvir edilib. Onların üzərində riyazi gözləmə (orta bal) M və abituriyentlər seçməsinə sayca iki bərabər hissəyə ayıran bal - mediana Me göstərilib. Abituriyentlərin ballarının paylanma histoqramlarının hamısı sağtərəfli asimmetriyaya malikdir. Bu o deməkdir ki, orta nəticə göstərən ortastatistik abituriyentə nəzərən zəif nəticə göstərənlər sayca üstünlük təşkil edir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, ötən illərdən fərqli olaraq son on altı ildə abituriyentlər qəbul imtahanının nəticələri elan olunduqdan sonra ixtisas seçiblər və ixtisas seçimində yalnız imtahan nəticələri müsabiqə şərtlərini ödəmiş (2009-2011-ci illərdə isə ümumi balı 200-dən az olmayan, 2012-2014-cü illərdə ümumi balı 150-dən az olmayan, 2015-2023-cü illərdə ümumi balı 200-dən az olmayan) abituriyentlər iştirak ediblər. Həmin səbəbə görə bu il digər ixtisaslar kimi, neft-qaz profilli ixtisasları da ərizəsində qeyd edən abituriyentlərin topladıqları balların histoqramları 0-700 bal intervalını deyil, 200-700 bal intervalını əhatə edir.

Təqdim edilmiş qrafiklərin müqayisəli təhlili göstərir ki, son illər neft-qaz profilli ixtisasları daha çox yüksək hazırlıqlı gənclərin seçməsi nəticəsində onların təmsil edildiyi yüksək bal intervalı sağ tərəfə genişləniб və onun sərhədi 700 bala yaxınlaşıb.

Qrafik 2

İl : 2013

Seçmə: müsabidədə iştirak edən
abituriyentlər

Riyazi gözləmə (M) : 389.00

Ortakvadratik meyil : 136.94

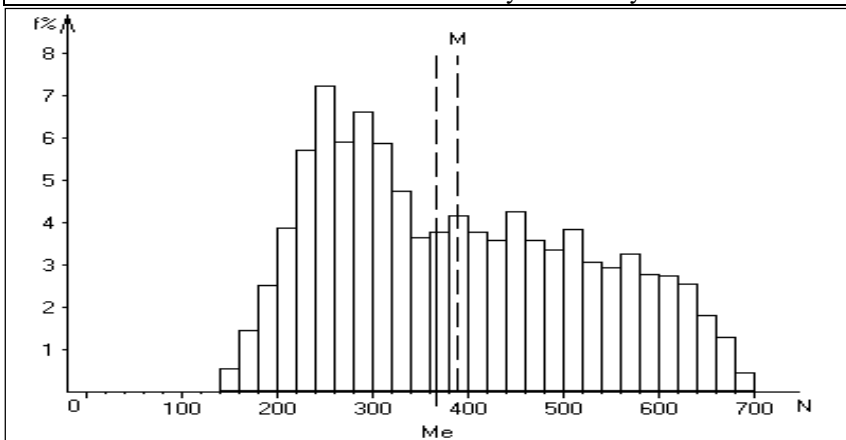
Moda : 250

Mediana (Me) : 368.42

Minimal qiymət : 150

Maksimal qiymət : 695

Abituriyentlərin sayı : 3167

Qrafik 3

İl : 2014

Seçmə: müsabidədə iştirak edən
abituriyentlər

Riyazi gözləmə (M) : 403.09

Ortakvadratik meyil : 142.19

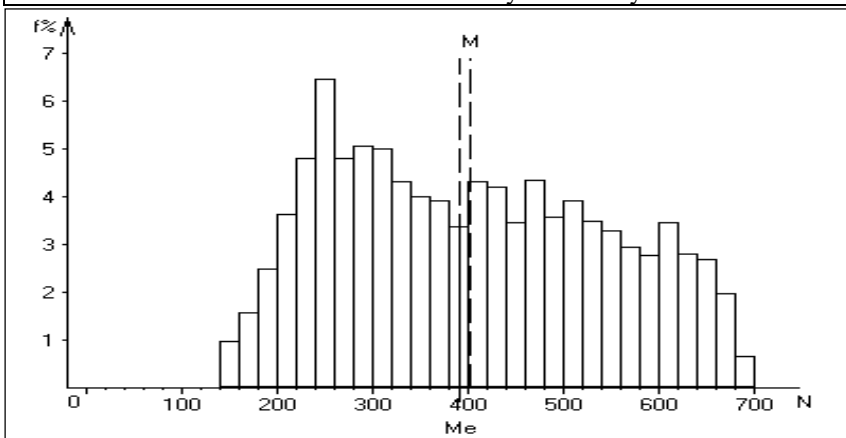
Moda : 250

Mediana (Me) : 392.64

Minimal qiymət : 150

Maksimal qiymət : 695

Abituriyentlərin sayı : 3213

Qrafik 4

İl : 2015

Seçmə: müsabidədə iştirak edən
abituriyentlər

Riyazi gözləmə (M) : 391.39

Ortakvadratik meyil : 144.06

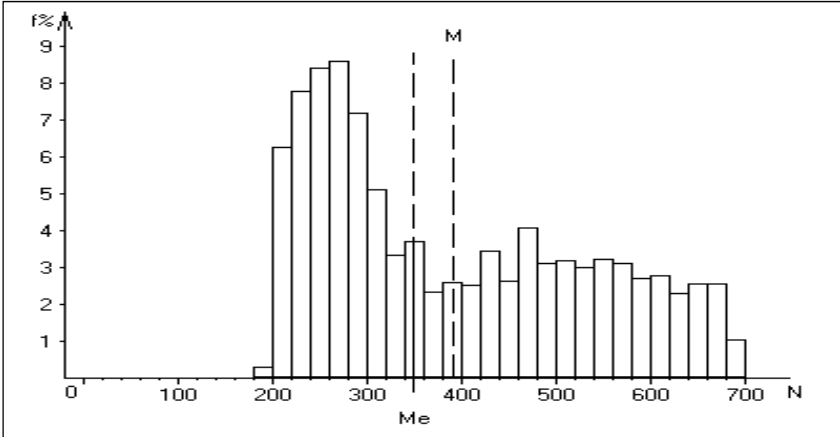
Moda : 270

Mediana (Me) : 350.86

Minimal qiymət : 200

Maksimal qiymət : 700

Abituriyentlərin sayı : 3373

Qrafik 5

İl : 2016

Seçmə: müsabidədə iştirak edən
abituriyentlər

Riyazi gözləmə (M) : 351.55

Ortakvadratik meyil : 135.60

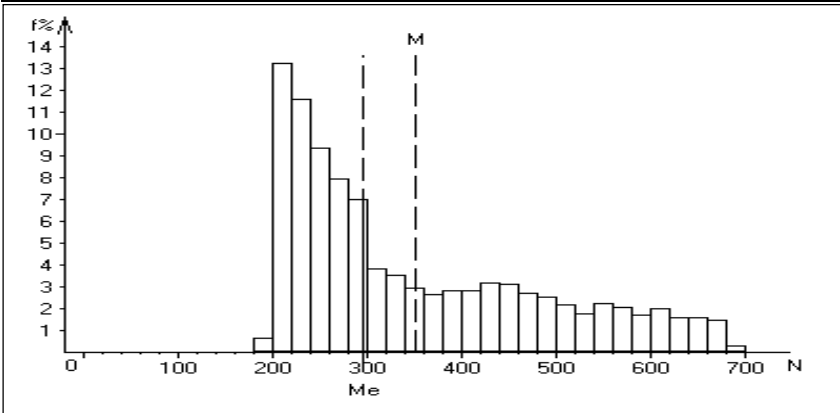
Moda : 210

Mediana (Me) : 296.81

Minimal qiymət : 200

Maksimal qiymət : 700

Abituriyentlərin sayı : 4274

Qrafik 6

İl : 2017

Seçmə: müsabidədə iştirak edən

abituriyentlər

Mediana (Me) : 329.74

Riyazi gözləmə (M) : 368.34

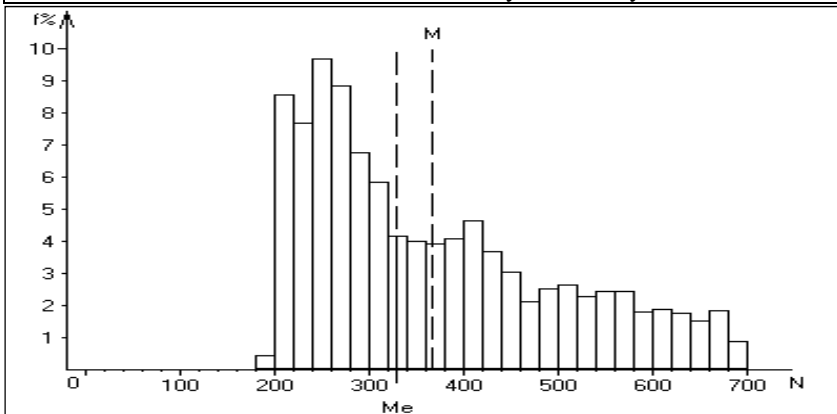
Minimal qiymət : 200

Ortakvadratik meyil : 133.05

Maksimal qiymət : 695

Moda : 250

Abituriyentlərin sayı : 4596

Qrafik 7

İl : 2018

Seçmə: müsabidədə iştirak edən

abituriyentlər

Mediana (Me) : 349.67

Riyazi gözləmə (M) : 386.97

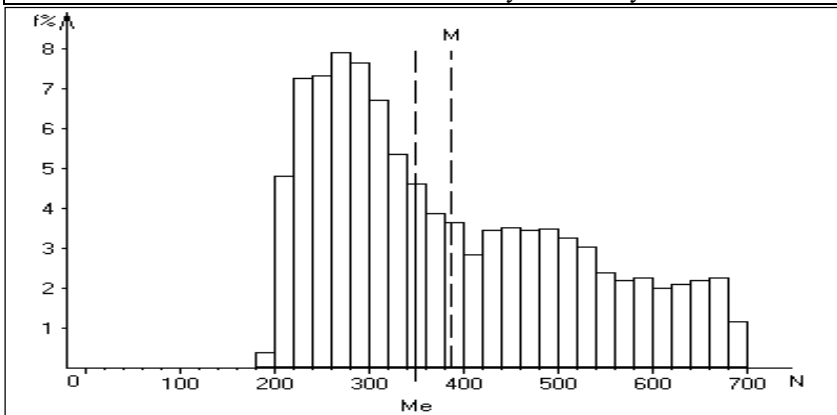
Minimal qiymət : 200

Ortakvadratik meyil : 135.35

Maksimal qiymət : 700

Moda : 270

Abituriyentlərin sayı : 4520

Qrafik 8

İl : 2019

Seçmə: müsabidədə iştirak edən

abituriyentlər

Mediana (Me) : 358.90

Riyazi gözləmə (M) : 386.96

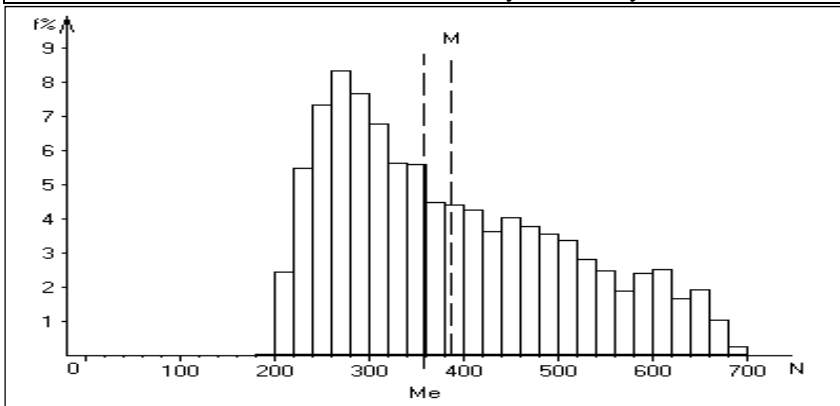
Minimal qiymət : 200

Ortakvadratik meyil : 123.92

Maksimal qiymət : 690.5

Moda : 270

Abituriyentlərin sayı : 3667

Qrafik 9

İl : 2020

Seçmə: müsabidədə iştirak edən

abituriyentlər

Mediana (Me) : 376.87

Riyazi gözləmə (M) : 393.93

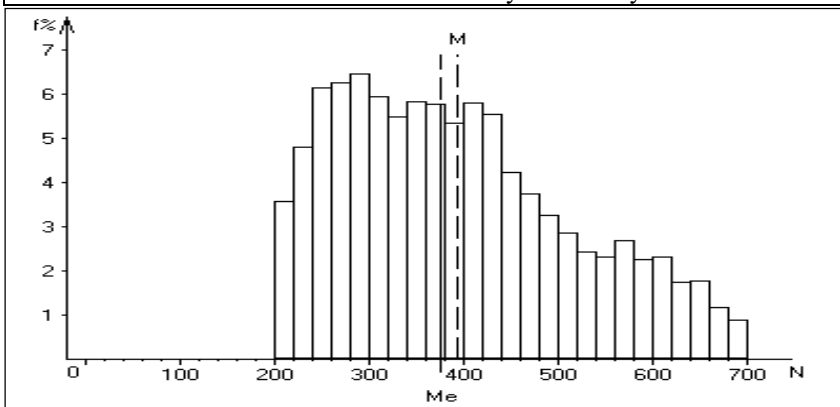
Minimal qiymət : 200.1

Ortakvadratik meyil : 123.15

Maksimal qiymət : 697.1

Moda : 290

Abituriyentlərin sayı : 3392

Qrafik 10

İl : 2021

Seçmə: müsabidədə iştirak edən
abituriyentlər

Riyazi gözləmə (M) : 384.61

Ortakvadratik meyil : 126.95

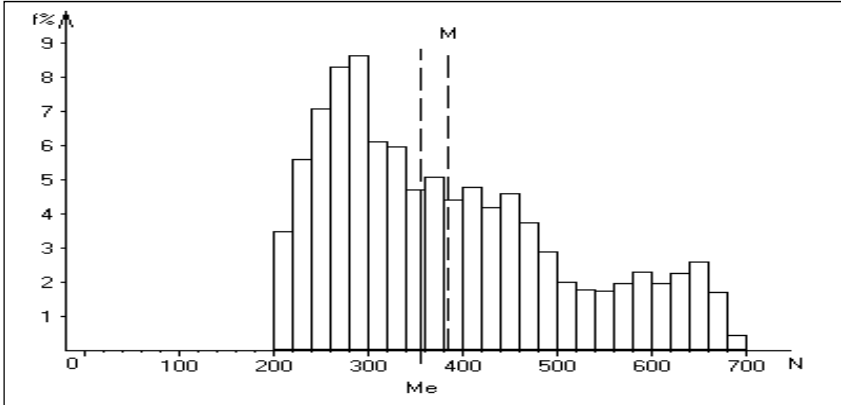
Moda : 290

Mediana (Me) : 357.09

Minimal qiymət : 200.1

Maksimal qiymət : 697.1

Abituriyentlərin sayı : 2655

Qrafik 11

İl : 2022

Seçmə: müsabidədə iştirak edən
abituriyentlər

Riyazi gözləmə (M) : 356.08

Ortakvadratik meyil : 118.57

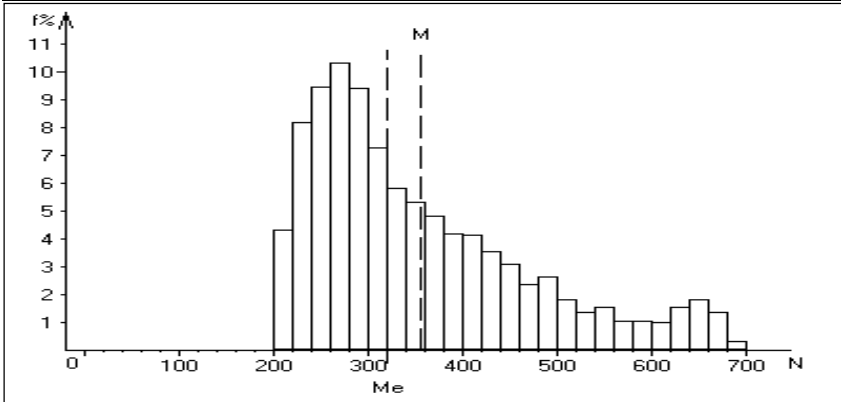
Moda : 270

Mediana (Me) : 320.24

Minimal qiymət : 200.1

Maksimal qiymət : 694.4

Abituriyentlərin sayı : 4909

Qrafik 12

İl : 2023

Seçmə: müsabidədə iştirak edən

abituriyentlər

Riyazi gözləmə (M) : 375.84

Ortakvadratik meyil : 105.24

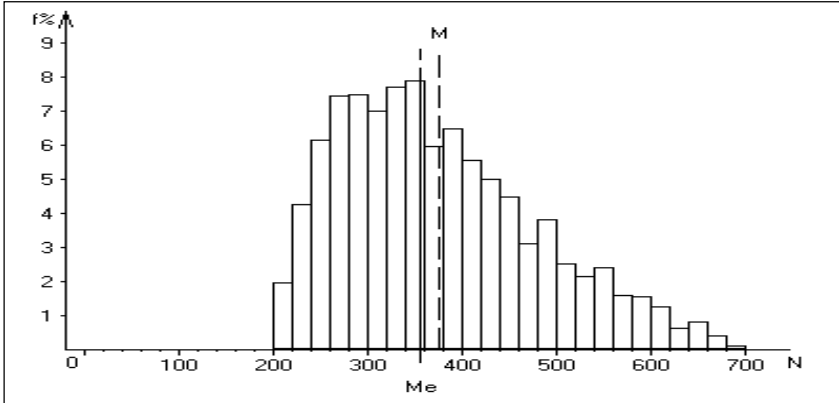
Moda : 350

Median (Me) : 357.65

Minimal qiymət : 200.0

Maksimal qiymət : 693.0

Abituriyentlərin sayı : 3596

Bu il üçün ayrılıqda neft-qaz profilli ixtisaslara və ümumi mühəndis ixtisaslarına ərizə verən abituriyentlərin ortastatistik portreti aşkar edilib. Onların imtahan fənləri üzrə testlərə verdiyi düzgün cavabların faizləri 13 sayılı cədvəldə təqdim edilib. Cədvəldən göründüyü kimi, əvvəlki illərdə olduğu kimi 2023-cü ildə də neft-qaz profilli ixtisaslara ərizə verən ortastatistik abituriyentin ayrı-ayrılıqda fənlər üzrə imtahan nəticələri ümumi mühəndis ixtisaslarına ərizə verən ortastatistik abituriyentin imtahan nəticələrindən nisbətən yüksəkdir.

Cədvəl 13

F Ə N N	Düzgün cavabların faizi							
	Neft-qaz profilli ixtisaslar üzrə				Ümumi mühəndis ixtisasları üzrə			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Ana dili	68.12	63.12	60.48	60.15	63.76	60.03	60.24	54.60
Riyaziyyat*	61.65/ 61.46	62.24/ 50.08	54.19/ 51.68	61.03/ 57.01	51.90/ 51.25	54.15/ 41.31	51.84/ 48.94	51.83/ 49.28
Fizika	47.80	53.22	52.10	46.84	37.61	43.71	48.38	39.22
Kimya	58.13	56.94	48.65	49.62	46.35	47.78	45.82	37.14**
İngilis dili	56.75	62.29	51.04	64.25	50.80	57.68	51.01	58.82

* Riyaziyyat üzrə nəticələr I və II mərhələlər üzrə ayrılıqda təqdim olunub.

** Ümumi mühəndis ixtisasları üzrə kimya fənnindən RK altqrupunda iştirak edən abituriyentlərin nəticələri təqdim olunub.

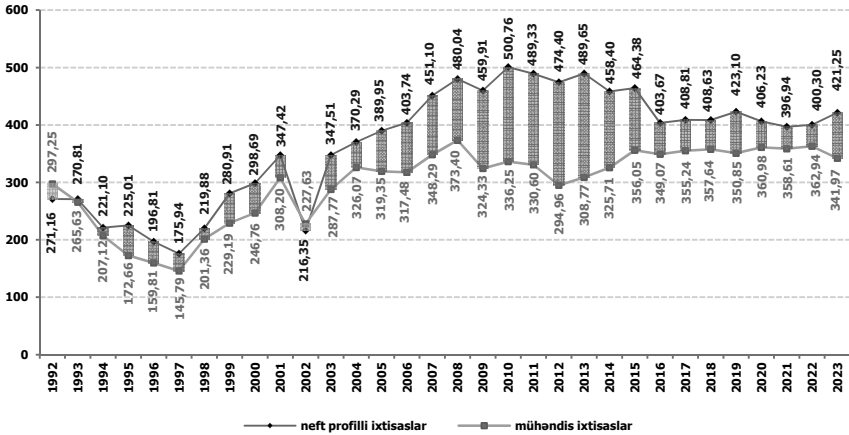
14 sayılı cədvəldə 2013-2023-cü illər ərzində neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olan ortastatistik abituriyentin bilik səviyyəsi göstərilibdir. Cədvəldəki göstəricilər son illər tələbə adını qazanan gənclərin bütün imtahan fənləri üzrə nəticələrinin aşağı düşdüyünü müşahidə edirik. Lakin cari ildə nəticələr bir qədər yaxşılaşıb.

Cədvəl 14

F Ə N N	Düzgün cavabların faizi (illər üzrə)										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ana dili	71.38	73.12	76.46	66.97	66.45	69.62	66.36	69.64	64.66	64.25	62.86
Riyaziyyat*	71.08	67.37	64.81	56.74	58.16	58.80	68.83/ 61.01	63.49/ 62.82	63.63/ 51.59	60.89/ 57.46	67.19/ 62.29
Fizika	73.73	69.60	66.86	65.15	66.89	63.35	57.22	49.60	56.00	58.43	54.37
Kimya	81.34	66.37	72.29	63.67	61.98	61.56	64.92	59.88	57.86	56.22	61.97
İngilis dili	72.58	71.61	77.11	56.70	57.54	61.28	58.52	58.61	63.53	57.91	67.60

*2019-2023-cü illərdə Riyaziyyat üzrə nəticələr I və II mərhələlər üzrə ayrılıqda təqdim olunub.

13 sayılı qrafikdə 1992-2023-cü illər üzrə neft-qaz profilli ixtisaslara və ümumi mühəndis ixtisaslarına qəbul olan abituriyentlərin ayrılıqda ortastatistik bal göstəriciləri təqdim edilib. Qrafikdən görüldüyü kimi, bu istiqamətləri seçən abituriyentlərin imtahan nəticələri arasında mövcud olan fərq həmişə eyni səviyyədə olmayıb. Ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanlarının test üsulu ilə keçirildiyi birinci üç il respublikada neft sənayesinin tənəzzül dövrünə təsadüf etdiyindən abituriyentlərin bu ixtisasa istəyi digər mühəndis ixtisaslarına olan istəklərindən ciddi fərqlənmirdi. Hər iki istiqamət üzrə ali təhsil müəssisəsinə qəbul olan ortastatistik abituriyentlərin imtahan nəticələri bir-birinə yaxın idi. “Əsrin müqaviləsi” adlanan neft müqaviləsinin imzalanması, neft sənayesinin inkişafı, həmin müqavilə çərçivəsində neft və qaz kəmərlərinin tikintisi bu sahədə mütəxəssislərə tələbatın artmasına səbəb oldu. Əmək bazarında baş verən bu dəyişikliklər gənclərin ixtisas seçiminə də öz müsbət təsirini göstərdi. 1995-ci ildən başlayaraq onların neft-qaz profilli ixtisaslara istəkləri ildən-ildə artmış, müsabiqə vəziyyəti yüksəlmiş və 1992-ci ildə bu ixtisaslara qəbul olmaq üçün ortastatistik abituriyentə cəmi 271.16 bal kifayət edirdisə, bu il həmin ixtisaslara qəbul üçün ortastatistik abituriyent 421.25 bal toplamalı olub.

Qrafik 13

I qrup üzrə qəbul imtahanını verdikdən sonra ümumilikdə mühəndislik ixtisaslarını və neft-qaz profilli ixtisasları seçən abituriyentlərin topladıqları balların paylanma diaqramlarının (2 və 3 sayılı şəkillər) müqayisəsi göstərir ki, onlar arasında fərq var. Diaqramlardan görüldüyü kimi, 300 və daha çox bal toplayan abituriyentlər neft-qaz profilli ixtisasları seçənlərin 72.16%-ni, ümumi mühəndislik ixtisaslarını seçənlərin isə 50.79%-ni təşkil edib. Qeyd edək ki, I ixtisas qrupu üzrə yüksək hazırlıqlı (500-700 bal intervalında nəticə göstərən) abituriyentlərin geniş ixtisas seçimi imkanına malik olmalarına baxmayaraq, onların 27.66%-i neft-qaz profilli ixtisaslara maraq göstərib.

Neft-qaz profilli ixtisasları seçənlər arasında 200-dən aşağı nəticə göstərənlərin olmaması müsbət şərtləri ilə əlaqədardır. Belə ki, I ixtisas qrupuna aid olan ixtisaslar üzrə müsabiqədə ümumi balı 200-dən və imtahanın ikinci mərhələsi üzrə balı 100-dən az olmayan abituriyentlər iştirak edə biliblər. Lakin müəyyən təhsil müəssisələrinin bir sıra ixtisasları üzrə müsabiqəyə imtahanda ümumi balı 150-dən və imtahanın ikinci mərhələsi üzrə balı 50-dən az olmayan abituriyentlər də buraxılıblar və belə ixtisasların arasında neft-qaz profilli ixtisaslar olmayıb. Ona görə də 200

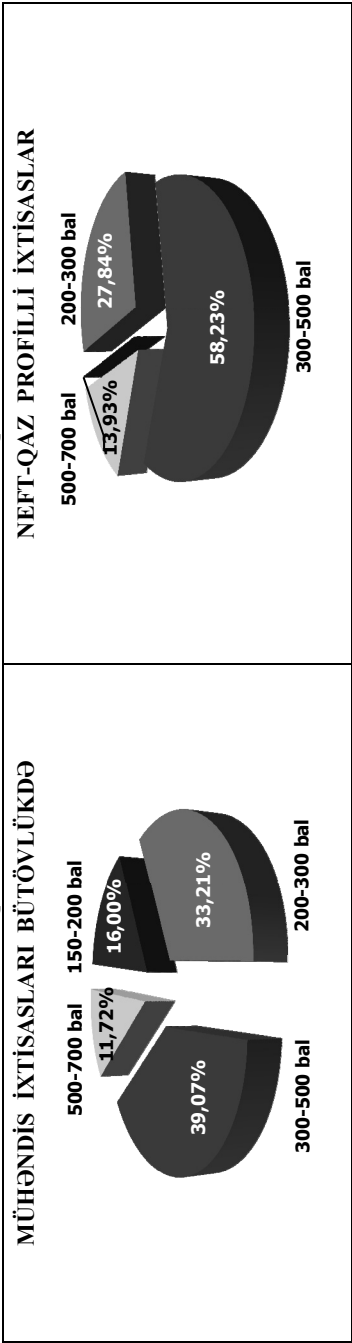
balдан aşağı nəticə göstərən abituriyentlər neft-qaz profilli ixtisasların müsabiqəsinə buraxılmayıb.

Hər iki istiqamət üzrə ali təhsil müəssisəsinə qəbul olan abituriyentlərin topladıqları balların paylanma diaqramlarının (4 və 5 sayılı şəkillər) müqayisəsi də göstərir ki, bu il neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olanların sırasında yüksək bal (500-700) toplayanların nisbi sayı (31.67%) ümumi mühəndislik ixtisaslarına qəbul olanların nisbi sayından (12.61%) 2.5 dəfə çoxdur. Neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olanların sırasında ən azı 600 bal toplayanların nisbi sayı isə ümumi mühəndislik ixtisaslarına qəbul olanların nisbi sayından 2.6 dəfə yüksəkdir. Belə ki, bütövlükdə mühəndis ixtisaslarına qəbul olanların 3.15%-i 600 və daha çox bal topladığı halda, neft-qaz profilli ixtisaslarda belələrinin nisbi sayı 8.24%-dir. Bu fakt sübut edir ki, abituriyentlərin çoxu ərizələrində neft-qaz profilli ixtisasları ilk mövqedə qeyd edir və nəticədə bu ixtisaslara ən hazırlıqlı gənclər qəbul olunur.

Neft-qaz profilli ixtisasları seçən abituriyentlərin bülki qəbul imtahanında topladıqları balların paylanma diaqramları Azərbaycan və rus bölmələri üzrə 6 və 7 sayılı şəkillərdə təqdim edilib. Diaqramların müqayisəli təhlili zamanı aşağı (200-300) və yüksək (500-700) bal intervallarında Azərbaycan bölməsinin abituriyentlərinin, orta (300-500) bal intervalında isə rus bölməsinin abituriyentlərinin nisbi çəkisinin yüksək olduğu müşahidə olunur.

Neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olan abituriyentlərin topladıqları balların paylanma diaqramlarına (8 və 9 sayılı şəkillərə bax) baxdıqda da eyni mənzərəni görürük. Burada da aşağı və yüksək bal intervallarında Azərbaycan bölməsinin, orta bal intervalında isə rus bölməsinin abituriyentlərinin nisbi çəkisi daha yüksək olub. Həm neft-qaz profilli ixtisasları seçən, həm də bu ixtisaslara qəbul olan abituriyentlərin içərisində ən azı 600 toplayanların nisbi çəkisi Azərbaycan bölməsində rus bölməsindən 2 dəfə çox olub.

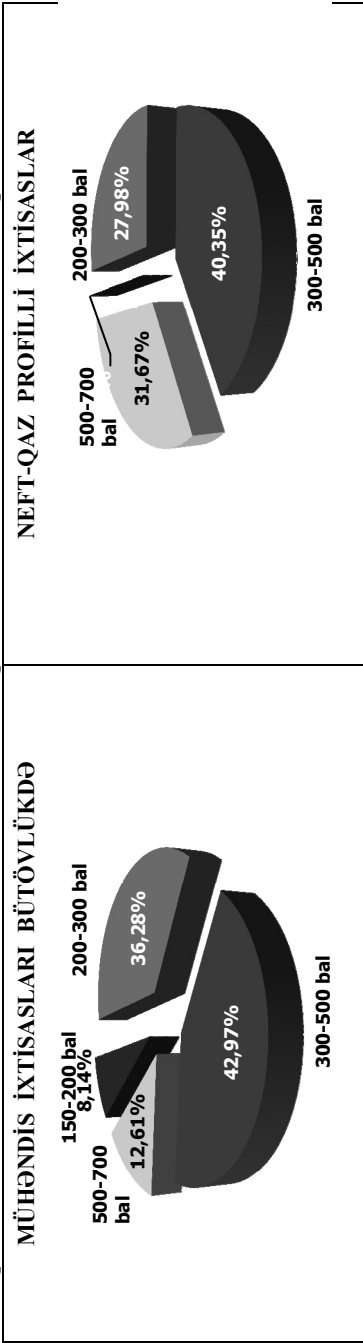
QƏBUL İMTAHANLARINDA (MÜSABİQƏDƏ) İŞTİRAK EDƏN ABİTURIYENTLƏRİN
TOPLADIQLARI BALLARIN PAYLANMA DİAQRAMLARI

Şəkil 2

Şəkil 3

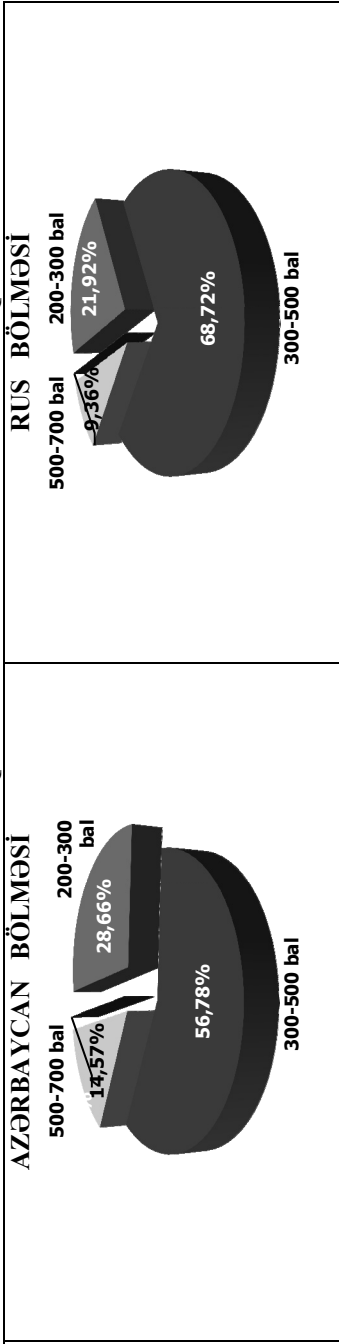
QƏBUL OLAN ABİTURIYENTLƏRİN TOPLADIQLARI BALLARIN PAYLANMA DİAQRAMLARI

Şəkil 4

Şəkil 5

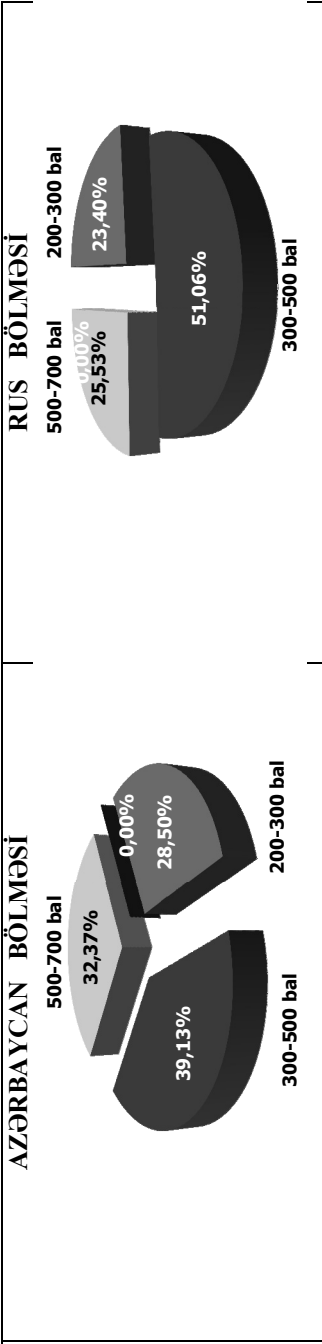
NEFT-QAZ PROFİLLİ İXTİSASLARI SEÇƏN ABİTURIYENTLƏRİN QƏBUL
İMTAHANLARINDA TOPLADIQLARI BALLARIN PAYLANMA DİAQRAMLARI

Şəkil 6

Şəkil 7

NEFT-QAZ PROFİLLİ İXTİSASLARA QƏBUL OLAN
ABİTURIYENTLƏRİN TOPLADIQLARI BALLARIN PAYLANMA DİAQRAMLARI

Şəkil 8

Şəkil 9

Bu il neft-qaz profilli ixtisasların əksəriyyətinə (plan yerlərinin 72.93%-i) qəbul Azərbaycan bölməsi üzrə aparılıb. Yerlərin 20.04%-ində müsabiqə birgə, 7.03%-ində isə rus bölməsi üzrə aparılıb.

2023-cü ildə neft-qaz profilli ixtisaslara 535 nəfər (qeydiyyatdan əvvəl) qəbul olunub. Onların 74.77% (400 nəfər) dövlət sifarişi üzrə ayrılan yerlərə qəbul olunub. Qəbul olunanların 13.83%-i (74 nəfər) subbakalavr olub və onların 28.38%-i dövlət sifarişi üzrə, 71.62%-i isə ödənişli təhsil forması üzrə ayrılan yerlərə qəbul olunub.

2023-cü ildə neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olanların 91.21%-ni (488 nəfər) Azərbaycan, 8.79%-ni (47 nəfər) isə rus bölməsi üzrə müsabiqədə iştirak edənlər təşkil edib. Bu ixtisaslar üzrə qəbul olan subbakalavrların hamısı (74 nəfər) Azərbaycan bölməsi üzrə müsabiqədə iştirak edənlər olub.

2014-cü ildə bu göstəricilər müvafiq olaraq 85.11%-ə və 14.89%-ə, 2015-ci ildə isə 85.14%-ə və 14.86%-ə, 2016-cı ildə 85.95%-ə və 14.05%-ə, 2017-ci ildə 84.90%-ə və 15.10%-ə, 2018-ci ildə 87.24%-ə və 12.76%-ə, 2019-cu ildə 88.52%-ə və 11.48%-ə, 2020-ci ildə 93.11%-ə və 6.89%-ə, 2021-ci ildə 96.35%-ə və 3.65%-ə, 2022-ci ildə 89.25%-ə və 10.75%-ə bərabər olub.

15 sayılı cədvəldə neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olan gənclərin (qeydiyyatdan əvvəl) imtahan nəticələrinin statistik göstəriciləri təqdim edilib. Cədvəldən göründüyü kimi, bu ixtisaslar arasında dövlət sifarişi əsasında qəbul aparılan yerlər üzrə ən yüksək keçid balı 621.0 bala (Bakı Ali Neft Məktəbinin “Neft-qaz mühəndisliyi” ixtisası), ödənişli təhsil forması üzrə qəbul aparılan yerlər üzrə isə 532.5 bala (Bakı Ali Neft Məktəbinin “Neft-qaz mühəndisliyi” ixtisası) bərabərdir.

Ən aşağı keçid balı Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin “Geologiya və geofizika mühəndisliyi” ixtisasında (Azərbaycan bölməsi, əyani) formalaşılıb.

Ən yüksək maksimal və orta bal Bakı Ali Neft Məktəbinin “Neft-qaz mühəndisliyi” ixtisasına qəbul olan abituriyentlər tərəfindən əldə edilib (müvafiq olaraq, 672.0 və 636.552 bal).

Təhlil göstərir ki, ötən illərdə neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olan abituriyentlərin orta balı humanitar, iqtisad və tibb ixtisaslarına qəbul olan abituriyentlərin orta balından əhəmiyyətli dərəcədə aşağı olub. Son illər isə neft-qaz profilli ixtisaslara da yüksək hazırlıqlı abituriyentlərin qəbul olması nəticəsində bu ixtisaslara qəbulda orta balın qiyməti artaraq gənclər arasında nüfuzlu hesab olunan humanitar, iqtisad və tibb ixtisasları səviyyəsinə yüksəlib. Bu tendensiya xüsusilə dövlət sifarişi əsasında ayrılan yerlərə qəbulda nəzərə çarpır.

Onu da qeyd etmək ki, qəbul olanların 72.52%-ni (388 nəfər) oğlanlar, 27.48%-ni (147 nəfər) qızlar təşkil edir. Neft-qaz profilli ixtisaslara qəbul olanların 37.57%-i (201 nəfər) ərizələrində bu ixtisasları birinci yerdə göstərirlər.

Neft-qaz profilli ixtisaslar statistikada

1992-2023-cü illər üzrə ali təhsil müəssisələrinin neft-qaz profilli ixtisaslarının plan yerləri və onlara qəbul olan abituriyentlərin sayının dinamikası (qeydiyyatdan əvvəl) 10 sayılı şəkildə təqdim edilib.

2023-cü ildə 14 nəfər (6 abituriyent və 8 subbakalavr) qeydiyyatdan keçməmiş və nəticədə neft-qaz profilli ixtisaslara ümumilikdə 521 nəfər (onlardan 66-sı subbakalavr) qəbul olunmuşdur. Qeydiyyat başa çatdıqdan sonra boş qalan dövlət sifarişli yerlər yenidən paylanmış və nəticədə qəbul olunanların 456-sı (427 abituriyent, 29 subbakalavr) dövlət sifarişi üzrə ayrılan yerlərə qəbul olunmuşdur.

NEFT-QAZ PROFİLLİ İXTİSASLARA QƏBUL OLAN ABİTURIYENTLƏRİN İMTAHAN NƏTİCƏLƏRİNİN STATİSTİK GÖSTƏRİCİLƏRİ

Cədvəl 15

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	Bİ	TF	N	Qəbul ol. sayı	Orta bal	Maks. bal	Min. bal
Bakı Dövlət Universiteti								
111341	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	Ə	A	Bt	50 (40+10*)	258.773	421.2	223.1
				DS	42 (36+6*)	255.750	332.0	223.1
				Ö	8 (4+4*)	285.975	421.2	238.6
111358	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	Q	A	Bt	15 (1+14*)	237.600	237.6	237.6
				DS	12 (1+11*)	237.600	237.6	237.6
				Ö	3 (0+3*)	---	---	---
111366	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	Ə	B	Bt	11	272.082	307.1	244.6
				DS	10	274.060	307.1	244.6
				Ö	1	252.300	252.3	252.3
Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti								
114274	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	Ə	A	Bt	40 (37+7*)	269.395	415.5	200.2
				DS	39 (35+4*)	271.769	415.5	200.2
				Ö	5 (2+3*)	227.850	240.2	215.5
114282	Geologiya və geofizika mühəndisliyi	Ə	R	Bt	13	268.115	312.0	216.3
				DS	11	274.664	312.0	216.3
				Ö	2	232.100	235.1	229.1
114299	Geologiya və geofizika mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	Ə	B	Bt	18	301.078	403.2	252.5
				DS	17	302.676	403.2	252.5
				Ö	1	273.900	273.9	273.9

Neft-qaz profili ixtisaslar statistikada

İxt. kodu	İXTİSASIN ADI	Bl	TF	N	Qəbul ol. sayı	Orta bal	Maks. bal	Min. bal
114614	Neft- qaz mühəndisliyi	Ə	A	Bt	175	489.967	576.2	432.6
				DS	174	490.186	576.2	432.6
				Ö	1	451.900	451.9	451.9
114622	Neft- qaz mühəndisliyi	Q	A	Bt	15 (4+11*)	279.325	380.5	224.3
				DS	1 (1+0*)	380.500	380.5	380.5
				Ö	14 (3+11*)	245.600	270.9	224.3
114639	Neft- qaz mühəndisliyi	Ə	R	Bt	20	440.425	538.1	389.0
				DS	20	440.425	538.1	389.0
				Ö	0	---	---	---
114647	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	Ə	B	Bt	25	594.352	620.2	578.2
				DS	25	594.352	620.2	578.2
				Ö	0	---	---	---
Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti								
118438	Neft- qaz mühəndisliyi	Ə	A	Bt	60	327.103	430.0	257.3
				DS	20	398.820	430.0	374.1
				Ö	40	291.245	371.6	257.3
Bakı Ali Neft Məktəbi								
141174	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	Ə	B	Bt	29	636.552	672.0	621.0
				DS	29	636.552	672.0	621.0
				Ö	0	---	---	---
141182	Neft- qaz mühəndisliyi (tədris ingilis dilində)	Ə	B	Bt	20	565.255	620.1	532.5
				DS	0	---	---	---
				Ö	20	565.255	620.1	532.5
Sumqayıt Dövlət Universiteti								
148392	Neft- qaz mühəndisliyi	Ə	A	Bt	30 (8+22*)	228.025	255.7	206.2
				DS	0	---	---	---
				Ö	30 (8+22*)	228.025	255.7	206.2
148416	Neft- qaz mühəndisliyi	Q	A	Bt	10 (0+10*)	---	---	---
				DS	0	---	---	---
				Ö	10 (0+10*)	---	---	---

* Qəbul olanların sayının təqdim olunduğu sütunda mötərizədə toplama (+) işarəsindən sonra qəbul olan subbakalavrların sayı göstərilmişdir.

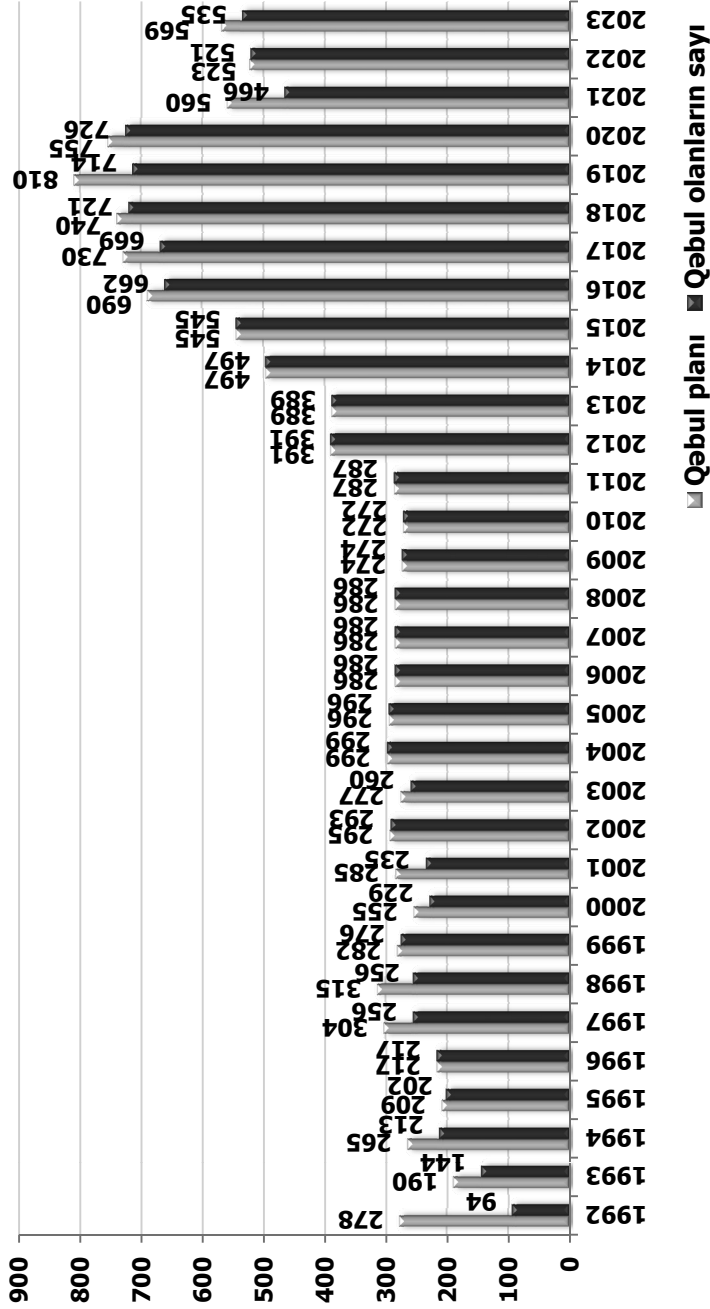
İxtisalar: **Bl – bölmə:** A – Azərbaycan, R – rus, B – birgə

N – qəbulun forması: Bt – bütövlükdə, DS – dövlət sifarişi əsasında,

Ö – ödənişli təhsil forması

TF – təhsil forması: Ə – əyani, Q – qiyabi.

1992-2023-cü İLLƏR ÜZRƏ ALİ TƏHSİL MÜƏSSISƏLƏRİNİN NEFT-QAZ PROFİLLİ İXTİSASLARININ
PLAN YERLƏRİ VƏ ONLARA QƏBUL OLANLARIN SAYININ DİNAMİKASI

Şəkil 10